

JAZYKOVÁ ROZMANITOST

Kreativní vzdělávací program pro školy

Vydavatel: Spolek Zaedno

Rok vydání: 2024

Při sestavování tohoto programu spolupracovali: MgA. Sevdalina Kovářová Kostadinova, Mgr. Daniela Petre, Mgr. Diljana Anastasova, Michal Kovář

Použité zdroje: Easy Together: Příručka dobré praxe pro učitele v oblasti začleňování kulturně odlišných dětí, Spolek Zaedno, ISJ Braila, 2024; časopis Kamarádi, Spolek Zaedno; Jazyky a písma národnostních menšin v ČR, Spolek Zaedno 2021; Wikipedia

Obsah: 3 metodické listy, 4 pracovní listy, 1 dílna.

Anotace programu: Tento kreativní vzdělávací program pro školy je zaměřen na zvýšení povědomí žáků o kulturní a jazykové rozmanitosti v Evropě. Evropa je úžasné místo plné mnoha kultur a jazyků – ačkoliv tvoří jeden kontinent, nabízí neuvěřitelnou různorodost. Každá země má své vlastní tradice, zvyky, jídla a oslavy, a v Evropě se mluví více než 200 jazyky! Program žákům přiblíží jak nás tato rozmanitost může vzájemně obohacovat. Během dvou vyučovací hodiny budou žáci plnit úkoly buď samostatně, nebo v menších skupinách, a to v rámci vzdělávacích oblastí Člověk a příroda a Jazyk a jazyková komunikace. Program je určen pro žáky 1. a 2. stupně ZŠ a jeho cílem je podpořit uznání a respekt k rozmanitosti.

Délka programu: 2 vyučovací hodiny.

Doporučený věk žáků: 1. a 2. stupeň ZŠ.

Vzdělávací oblasti: Člověk a příroda; Jazyk a jazyková komunikace.

Cíle: Zvýšit povědomí žáků o kulturní a jazykové rozmanitosti v Evropě. Podporovat uznání rozmanitosti.

Pomůcky: vytištěné pracovní listy, psací potřeby a výtvarné potřeby.

Aktivita na závěr programu:

1. Reflexe a diskuse: Zorganizujte společnou diskusi, kde žáci sdílí své zkušenosti a poznatky z programu. Klíčové otázky: „Co vás překvapilo?“, „Který jazyk vás nejvíce zaujal?“, „Proč je důležité respektovat rozmanitost?“, „Jaké nové informace jste získali?“

2. Hodnocení programu:

a) Slovní hodnocení: Žáci sdělí své názory na program nebo odpovědí na otázky, jako: „Co se vám líbilo?“, „Co jste se naučili?“ a „Co byste změnili?“

b) Bodové hodnocení: Žáci hodnotí program bodově podle kritérií: obsah (0–5 bodů), zapojení (0–5 bodů) a zábavnost (0–5 bodů). Sečtete body a zhodnoťte celkovou spokojenost.

3. Výstava: Zorganizujte improvizovanou výstavu žákovských výtvarů. Umístěte jejich práce na viditelná místa a nechte žáky, aby je představili ostatním.

Tento materiál byl vytvořen v roce 2024 jako součást projektu „Kamarádi“ Spolku Zaedno a projektu „Easy Together“ Spolku Zaedno a ISJ Braila.

Řešitel projektu:

Finanční podpora projektu:

Co-funded by the European Union

Financováno Evropskou unií. Názory vyjádřené jsou názory autora a neodráží nutně oficiální stanovisko Evropské unie či Evroské výkonné agentury pro vzdělávání a kulturu (EACEA). Evropská unie ani EACEA za vyjádřené názory nenesou odpovědnost.

Online tematické hry a kvízy pro doplnění programu:

Tip na webovou stránku: Na www.kamaradi.eu najdete řadu zábavných her a kvízů, které žákům pomohou se seznámit s jazyky. Pod záložkou Hry -> Hry výukové najdete Slovní spojovačky, Slovní tetris, Výuková pexesa, Slovní bludiště, Zvířecí bingo nebo Hodiny, které můžete hrát až v 10 různých jazycích.

Hravým způsobem se v nich můžete naučit základní slovíčka v mnoha různých jazycích, jsou totiž doplněné obrázkovými slovníčky. O trochu náročnější jsou hry pod záložkou Hry -> Hry slovní. Ty jsou zaměřené na rozšíření slovní zásoby a jsou k dispozici rovněž v mnoha jazycích. Najdete mezi nimi klasické hry jako jsou Šibenice či Scrabble, ale můžete si třeba nechat generovat přesmyčky nebo zkusit vytvořit palindrom (věta, která se čte stejně i pozpátku).

Mezi hrami najdete například i Zvukové pexeso. Zapněte si zvuk a zahrajte si hru, ve které budete hledat dvojice vlajky a jazyka, ve kterém je řečeno slovo „Kamarádi“. Přes interaktivní tabuli můžete hru hrát s celou třídou.

Mezi jazykovými kvízy (Kvízy -> Kvízy jazykové) najdete například Slova pocházející z řečtiny, Vánoční a novoroční přání různých národů nebo Falešné přátele. Falešní přátelé, neboli zrádná slova, jsou slova v jiném jazyce, která znějí nebo se píšou podobně jako v češtině, ale znamenají něco úplně jiného. Tyto kvízy máme pro slovenštinu, polštinu, němčinu, chorvatštinu, ukrajinštinu, bulharštinu, ruštinu a srbsštinu. Velmi oblíbená jsou i Slovenská slova, kterým Češi nerozumí.

Podívejte se na video, jak vypadá realizace jedné lekce z našich multikulturních programů s lektorem.

V případě zájmu o realizaci programu s lektorem na vaší škole nás kontaktujte na kamaradi@zaedno.org

Tip na publikaci: Při tvorbě tohoto programu do škol autoři použili publikaci Easy Together: Příručka dobré praxe pro učitele v oblasti začleňování kulturně odlišných dětí. Příručka je zdarma a má tři jazykové mutace – anglickou, českou a rumunskou. Tento metodický materiál je interaktivní PDF dokument navržený tak, aby byl poutavý, snadno použitelný a účinně pomáhal pracovníkům s dětmi si osvojovat informace. Obsah je rozdělen na obecnější metody použitelné při práci s dětmi a zcela konkrétní nástroje a aktivity. Publikace je přehledně strukturovaná a je doplněna dalším on-line rozšiřujícím obsahem.

Tip: Veškeré publikace spolku Zaedno jsou k dispozici zdarma na www.kamaradi.eu či na www.zaedno.org

Jak tuto příručku získat?

Načtete si QR kód na mobilu nebo navštívte www.zaedno.org/teachers-handbook

Jak nám pomoci s hodnocením a šířením příručky?

Budeme velmi vděční za vaši pomoc. Prosim vás o dvě věci: šířte informace o této publikaci mezi vašimi kolegy a sdělte nám svůj názor v krátkém evaluačním dotazníku, který vám nezabere více než 5 minut.

PDF příručky

Evaluační dotazník

Správné odpovědi a řešení:

Úkol 1 z pracovního listu č. 1:

Španělé

Poláci

Řekové

Bulhaři

Němci

Slováci

Rusové

Chorvaté

Romové

Úkol 2 z pracovního listu č. 3:

Angličtina: Hello
 Bulharština: Здравейте (Zdraveyte)
 Čeština: Ahoj
 Dánština: Hej
 Estonština: Tere
 Finština: Hei
 Francouzština: Salut
 Chorvatština: Bok
 Irština: Dia duit
 Italská: Ciao
 Litevština: Labas
 Lotyština: Sveiki
 Maďarština: Szia
 Němčina: Hallo
 Nizozemština: Hallo
 Polština: Cześć
 Portugalská: Olá
 Rumunština: Bună ziua
 Ruština: Привет (Privet)
 Řečtina: Γεια σας (Ya sas)
 Slovenština: Ahoj
 Slovinština: Živjo
 Španělština: Hola
 Švédština: Hej
 Ukrajinská: Привіт (Privit)

Úkoly 3 a 4 z pracovního listu č. 4:

8

7

1

3

4

5

2

6

- 1 Rakousko: Vídeň
- 2 Rumunsko: Bukurešť
- 3 Řecko: Atény
- 4 Slovensko: Bratislava
- 5 Slovinsko: Lublaň
- 6 Spojené království: Londýn
- 7 Španělsko: Madrid
- 8 Švédsko: Stockholm

Úkoly 1 a 2 z pracovního listu č. 4:

B	C	F	G	A	Ø	K	S	L	È	N	A	P	Š	P	O	O
E	O	A	P	R	B	J	W	U	Q	U	S	Ø	K	S	U	R
L	K	O	O	È	B	A	U	K	K	Ø	K	A	N	O	M	
G	S	T	K	D	L	O	U	Y	A	R	S	A	V	T	I	L
I	Š	U	S	N	O	S	E	L	I	M	A	N	A	F	M	J
E	Y	O	R	A	R	E	P	Y	H	M	E	J	I	S	O	V
I	T	K	I	U	U	D	B	S	J	A	R	C	I	F	L	A
C	O	S	Ø	K	S	L	A	G	U	T	R	O	P	N	D	T
N	L	R	B	J	K	W	S	M	V	K	B	S	V	I	A	I
A	W	O	Y	R	O	O	U	L	A	E	W	Y	K	U	V	K
R	R	N	Y	E	A	L	K	N	O	D	I	T	H	O	S	Á
F	S	P	Ø	L	S	K	Ø	S	È	V	Á	N	G	I	K	N
S	R	B	S	K	Ø	Z	Ø	Č	N	M	E	N	Á	K	O	E
V	Ø	K	S	D	È	V	Š	U	E	U	E	N	S	B	O	D
E	I	L	G	N	A	Z	K	A	S	S	M	Č	S	K	L	H
D	I	T	Á	L	I	E	I	C	G	K	K	U	K	K	O	A
U	J	M	A	Đ	A	R	S	K	Ø	E	Ø	Ø	R	Ø	Ø	L

Jméno dalšího evropského státu: Island

📖 Jedna Evropa – mnoha kultur a jazyků

Evropa je úžasné místo plné rozmanitosti! I když je to jeden kontinent, najdeš v něm spoustu různých kultur a jazyků. Každá země má své vlastní tradice, zvyky, jídla a dokonce i oslavy.

V Evropě se také mluví více než 200 jazyky! Některé jsou hodně známé, jako je angličtina, němčina nebo francouzština, ale jsou tu i jazyky, kterými mluví jen malý počet lidí, třeba baskičtina nebo vlámština. Pamatujte, že každý jazyk a kultura je důležitá a jedinečná. Učí nás, jak je skvělé být jiný a jak se můžeme navzájem obohacovat.

✍️ ÚKOL 1: Spojte správně název národa s obrázkem ukazujícím jeho lidový folklor.

Nápověda: Romové jsou kočovníci, cestovali po světě ve vozech, bulharské děti přivítají Nový rok se survaknicí – ozdobenou větvíčkou, polští chlápci na Velikonoce polévají dívky vodou, v Chorvatsku se na karnivalu objevují zvončáři, Slováci tančí tradiční tance v párech, ruské ženy nosí pokrývky hlavy zvané kokošník.

Němci
Řekové

Slováci
Chorvaté
Romové

Španělé
Bulhaři

Poláci
Rusové

📖 Věděli jste, že...

- 1 Vatikán, nejmenší stát Evropy, má 764 občanů?
- 2 nejlidnatější stát EU je Německo, které má přes 80 milionu obyvatel?
- 3 v Evropě se nachází 50 nezávislých států?
- 4 se zde mluví 225 různými jazyky?
- 5 většina Evropanů mluví indoevropský jazyky?

Statistické údaje se mohou v průběhu času měnit.

📖 **ÚKOL 2:** Naučte se pozdravit v romštině – jazyce Romů, který má původ v hindštině a vyvíjel se během cesty Romů z Indie do Evropy.

Lačo dives! = Dobrý den!

Lači rat! = Dobrou noc!

Džan Devleha! = Na shledanou! (říká ten, který zůstává)

Ačhen Devleha! = Na shledanou! (říká ten, který odchází)

Servus! = Ahoj!

📖 I jazyky mají své rodiny!

V Evropě existuje mnoho jazyků, ale některé z nich jsou příbuzné a patří do stejných jazykových skupin. Tyto skupiny vznikly dávno, když lidé ještě mluvili společným jazykem. Postupem času se však tento jazyk rozpadl na několik různých jazyků, které si dodnes zachovaly určitou podobnost. Proto jsou si některé evropské jazyky podobné a rozumíme jim snáze.

Největší jazykové skupiny v Evropě jsou:

👤 **Germánská skupina:** Sem patří jazyky jako angličtina, němčina, švédština nebo nizozemština. Tyto jazyky mají podobná slova a gramatiku. Například anglické slovo „mother“ a německé „Mutter“ znamenají „matka“ a znějí skoro stejně!

👤 **Románská skupina:** Zde jsou jazyky jako španělština, francouzština, italština a rumunština. Tyto jazyky vycházejí z latiny, kterou mluvili staří Římané. Proto třeba slovo „slunce“ je ve španělštině „sol“, v italštině „sole“ a ve francouzštině „soleil“.

👤 **Slovanská skupina:** Patří sem jazyky jako čeština, ruština, polština nebo chorvatština. Slovanské jazyky mají podobná slova, například české slovo „ryba“ je v polštině „ryba“ a v ruštině „рыба“ (ryba).

Mapa Evropy:

 ÚKOL 1: Prohlédněte si slepou mapu Evropy. Povězte, kde se nachází vaše země a jaké má zajímavosti.

 ÚKOL 2: Na mapě vybarvěte země, které jste navštívili. Použijte různé barvy. Pokud je vás ve skupině více, každý použije jinou barvu.

Pozdravy v různých evropských jazycích:

ÚKOL 1: Prohlédněte si pozdravy v různých jazycích – jsou označeny modrou barvou. Zkuste si je přečíst a povězte, zda některé z nich už znáte.

ÚKOL 2: Zkuste přiřadit pozdravy ke správnému jazyku (například „Ahoj“ patří k češtině). Odpovědi společně zkontrolujte a případně opravte. Některé pozdravy jsou zde vícekrát, protože se používají v různých jazycích. Pro

zjednodušení jsme jazyky a pozdravy rozdělili do dvou skupin – rámečků, přiřazujte tedy pouze uvnitř nich.

ÚKOL 3: Umíte pozdravit v nějakém dalším jazyce, který není na tomto seznamu? Nebo znáte jiný pozdrav, než který je zde uveden? Naučte spolužáky tento pozdrav.

Здравейте (Zdravejte)	Irština
Bok	Angličtina
Ahoj	Finština
Hej	Čeština
Hallo	Chorvatština
Hello	Nizozemština
Tere	Bulharština
Hei	Estonština
Salut	Maďarština
Γεια σας (Ja sas)	Dánština
Szia	Francouzština
Dia duit	Italština
Ciao	Řečtina

Sveiki	Polština
Labas	Ruština
Cześć	Lotyština
Olá	Portugalština
Bună ziua	Švédština
Привет (Privet)	Litevština
Ahoj	Španělština
Živjo	Rumunština
Hola	Němčina
Hej	Slovenština
Привіт (Privit)	Slovinština
Hallo	Ukrajínština

ÚKOL 4: Do mapě z pracovního listu číslo 2 napište správný pozdrav pro každou zemi.

TIP 1: Pokud na samotné mapě není místo, můžete země označit čísly a na stranu si udělat seznam, kam napíšete číslo, jazyk a pozdrav, který odpovídá tomuto jazyku (například 1. Čeština – „Ahoj“).

TIP 2: Pokud si nejste jisti, kde která země leží, podívejte se na skutečnou mapu.

Štáty a vlajky:

ÚKOL 1: V osmisměrice najdete názvy 30 evropských států.

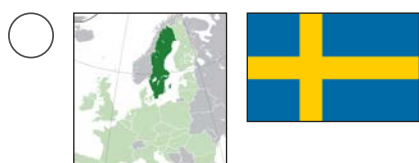
ÚKOL 2: Ze začátečních písmen 6 států (označených podtržením) můžete sestavit jméno dalšího evropského státu. Náповěda: je to stát na stejnojmenném ostrově v severní části Atlantského oceánu.

Finsko,	Ukrajina,
<u>Norsko,</u>	Bělorusko,
Vatikán,	Švédsko,
<u>Srbsko,</u>	Belgie,
Moldavsko,	Francie,
Monako,	Anglie,
<u>Andora,</u>	Irsko,
<u>Itálie,</u>	Albánie,
<u>Litva,</u>	Česko,
<u>Dánsko,</u>	Rakousko,
Rumunsko,	Slovensko,
Polsko,	Rusko,
Maďarsko,	Portugalsko,
Lotyšsko,	Španělsko,
Německo,	Bulharsko

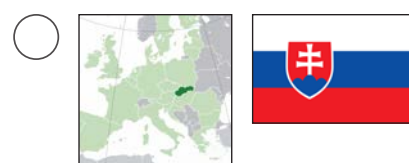
B	C	F	G	A	O	K	S	L	Ě	N	A	P	Š	P	O	O
E	O	A	P	R	B	J	W	U	O	U	S	O	K	S	U	R
L	K	O	O	O	Ě	B	A	U	K	K	O	K	A	N	O	M
G	S	T	K	D	L	O	U	Y	A	R	S	A	V	T	I	L
I	Š	U	S	N	O	S	E	L	I	M	A	N	A	F	M	J
E	Y	O	R	A	R	E	P	Y	H	M	E	J	I	S	O	V
I	T	K	I	U	U	D	B	S	J	A	R	C	I	F	L	A
C	O	S	O	K	S	L	A	G	U	T	R	O	P	N	D	T
N	L	R	B	J	K	W	S	M	V	K	B	S	V	I	A	I
A	W	O	Y	R	O	O	U	L	A	E	W	Y	K	U	V	K
R	R	N	Y	E	A	L	K	N	O	D	I	T	H	O	S	Á
F	S	P	O	L	S	K	O	S	Ě	V	Á	N	G	I	K	N
S	R	B	S	K	O	Z	O	Č	N	M	E	N	Á	K	O	E
V	O	K	S	D	É	V	Š	U	E	U	E	N	S	B	O	D
E	I	L	G	N	A	Z	K	A	S	S	M	C	S	K	L	H
D	I	T	Á	L	I	E	I	C	G	K	K	U	K	K	O	A
U	J	M	A	Ď	A	R	S	K	O	E	O	O	R	O	O	L

ÚKOL 3: Ke každé dvojici obsahující mapu a vlajku nějakého evropského státu přiřaďte číslo státu, ke kterému patří.

ÚKOL 4: Ke každému státu dopište název jeho hlavního města.

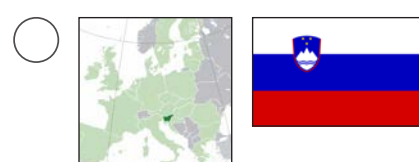
1 Rakousko

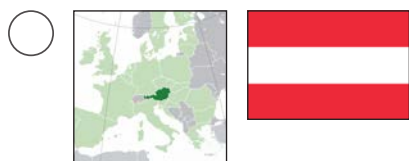
2 Rumunsko

3 Řecko

4 Slovensko

5 Slovinsko

6 Spojené království

7 Španělsko

8 Švédsko

Cyrilice – jedno ze tří písem EU

📖 **Věděli jste, že** cyrilici mimo jiné používá běloruština, bulharština, rusínština, ruština, srbsština a ukrajinština? Srbština nebo rusínštinu však můžete vidět zapsanou i latinkou.

Bulharská cyrilice

🎨 Kamínky s cyrilicí

Potřebujeme: 30 malých placatých kamínků, temperové či akrylové barvy, tenký štětec, plochý štětec a bezbarvý lak na kámen (není nutný).

Jak na to: 1 Kamínky umyjeme a osušíme. 2 Nacvičíme si psaní nádherně vypadajícího písma, které pochází ze starých rukopisů (obrázek nahoře na stránce). Na zvláštním papíru si vyzkoušíme psaní plochým štětcem. Zanecháváme v jednom směru tenkou stopu, ve druhém směru silnou stopu. Procvičíme si psaní několika písmen. 3 Když je budeme mít nacvičené, začneme psát štětcem na kamínky – jedno písmeno na jeden kamínek. Barvy střídáme, ať máme pestrou abecedu. 4 Pokud se psaní na kamínek nepovede, umyjeme ho dřívě, než barva zaschne, a zkusíme to znovu. 5 Když barva zaschne, přetřeme kamínky lakem.

Pro lepší orientaci jsme přidali tabulku, kde u každého písmenka cyrilice je uvedeno, kterému českému znaku odpovídá či jeho výslovnost.

Tip 1: Z hotových kamínků můžete zkusit skládat slova. Skládačky fotte a posílejte kamarádům. Jistě budou hodně originální. Kdopak je přečte?

✍️ **ÚKOL 1:** Naučte se psát cyrilicí. Modrá písmena jsou velká písmena bulharské cyrilice, černá písmena představují odpovídající písmena či zvuky české abecedy.

А (A)	Б (B)	В (V)	Г (G)	Д (D)	Е (E)	Ж (Ž)	З (Z)	И (I)	Й (J)	К (K)	Л (L)	М (M)
Н (N)	О (O)	П (P)	Р (R)	С (S)	Т (T)	У (U)	Ф (F)	Х (CH)	Ц (C)	Ч (Č)	Ш (Š)	Щ (Št)
Ъ (samohláska [ə] zní stejně jako anglický neurčitý člen „a“)					Ь (změkčuje výslovnost, velmi zřídka používaný znak, např. шофѳор – šofjor)					Ю (Ju)	Я (Ja)	

Fotografie: Michal Kovář

Alfabela – jedno ze tří písem EU

	A	B	Γ	Δ	E
řecká alfabeta ☞	Z	H	Θ	I	K
	Λ	M	N	Ξ	O
	Π	P	Σ	T	Υ
	Φ	X	Ψ	Ω	

📖 Věděli jste, že alfabela je nejstarší dosud používané písmo v Evropě. Písmo bylo vyvinuto kolem 9. století př. n. l. Řecká písmena se ale objevují i v jiných jazycích například jako matematické symboly.

📖 Každý řecky trochu umí. Spousta evropských slov pochází z řečtiny a používají se v různých jazycích. Řekové rozumějí slovům, jako je škola σχολείο, muzeum μουσείο, kino κινηματογράφος, salát σαλάτα, perť πιπέρι, rýže ρύζι, kilo κιλό, telefon τηλέφωνο, auto αυτοκίνητο, taxi ταξί, motocykl μοτοσυκλέτα a tak podobně, protože tato slova mají řecký původ.

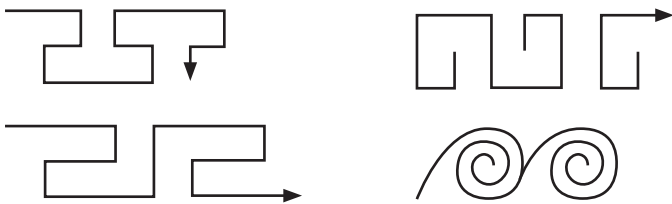
😊 Záložky do knížky s abecedou

Potřebujeme: dřevěná nanuková dřívka nebo lékařské špachtle, akrylové či jiné speciální fixy.

Jak na to: 1 Prohlédneme si tabulku, kde u každého písmenka alfabety je uvedena jeho výslovnost. Na kus papíru se podle tabulky naučíme psát své vlastní jméno v abecedě. 2 Pak na jednu stranu dřívka napíšeme své jméno na ostro.

Tip: Můžeme použít přírodní dřívka či si je předem obarvit (např. anilínovými barvami) – v tom případě je musíme nechat pořádně uschnout a pak zdobit.

Tip: Dřívka ozdobíme z druhé strany řeckým vzorem, který jsme se předem vyzkoušeli kreslit na papíře.

📖 ÚKOL 1: Naučte se psát abecedou. Každá buňka obsahuje písmeno řecké alfabety (v abecedním pořadí), název písmene v řečtině a v češtině a výslovnost písmene (v hranatých závorkách). Velká a malá písmena se mohou vizuálně lišit. ☞

Fotografie: Michal Kovár

A α άλφα / alfa [a]	B β βήτα / béta [b]	Γ γ γάμμα / gamma [g]	Δ δ δέλτα / delta [d]	E ε έψιλον / epsilon [e]	Z ζ ζήτα / zéta [z]	H η ήτα / éta [i]	Θ θ θήτα / théta [th]
I ι ιώτα / ióta [i]	K κ κάππα / kappa [k]	Λ λ λάμδα / lambda [l]	M μ μι / mý [m]	N ν νι / ný [n]	Ξ ξ ξι / ksi [ks]	O ο όμικρον / omikron [o]	Π π πι / pí [p]
P ρ ρο / ró [r]	Σ σ, ς σίγμα / sigma [s]	T τ ταυ / tau [t]	Υ υ ύψιλον / ypsilon [i]	Φ φ φι / fi [f]	X χ χι / chí [ch]	Ψ ψ ψι / psi [ps]	Ω ω ωμέγα / omega [o]